

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-yil 1-son

VOLUME 6 / ISSUE 1 / 2026

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.6.1.

Crossref
Content
Registration

ISSN: 2181-1938

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 1140-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:

E. Mustafayev,
Y. Yarmolik,
E. Sharipov,
K. Abduvaliyeva,
Y. Mahmudov,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1387

Tasdiqnom

№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 24-fevralda bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 18,1
Adadi: 100. Buyurtma: № 32.

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

J. Allayorov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquqiy tadqiqotlar oliy maktabi direktori, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, dotsent

MAS'UL MUHARRIR

N. Ramazonov – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basini mudiri, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

J. Blum – Amerika Qo'shma Shtatlarining Boston kolleji Huquq maktabi professori, huquq doktori (AQSh)

M. Vishovaty – Polshaning Gdansk universiteti professori (Polsha)

M. Hayat – Muhammadiyah Malang universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

A. Xoshimxonov – Toshkent davlat yuridik universiteti Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha birinchi prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

A. Yakubov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro hamkorlik va uzluksiz ta'lim bo'yicha prorektor, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Axmedshayeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

X. Xayitov – O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasi deputati, yuridik fanlar doktori, professor

S. Yusupov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basini mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

E. Egamberdiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi sho'basini dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

Sh. Ismoilov – Toshkent davlat yuridik universiteti Mehnat huquqi sho'basini mudiri, yuridik fanlar doktori, dotsent

G. Uzakova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

G. Yo'ldasheva – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basini professori, yuridik fanlar doktori

A. Yo'ldoshev – Toshkent davlat yuridik universiteti Konstitutsiyaviy huquq sho'basini dotsenti, yuridik fanlar doktori

R. Altiyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho'basini professori v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

M. Kurbanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat huquqi, kriminologiya va korrupsiyaga qarshi kurashish sho'basini dotsenti v.b., yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

S. Oripov – Toshkent davlat agrar universiteti Huquqshunoslik kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

F. Hamdamova – Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Xalqaro huquq va ommaviy huquq fanlari kafedrasini dotsenti v.b., yuridik fanlar doktori

D. So'fiyeva – Toshkent davlat yuridik universiteti Davlat va huquq nazariyasi sho'basini katta o'qituvchisi, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

R. Kuchkarov – Toshkent davlat yuridik universiteti Huquq, jamiyat va madaniyat sho'basini dotsenti v.b., filologiya fanlari nomzodi

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Юриспруденция» – «Yurisprudensiya» – «Jurisprudence» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 1140.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев,
Е. Ярмолик,
Э. Шарипов,
К. Абдувалиева,
Й. Махмудов,
М. Шарифова,
Ш. Бекназарова

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт:

jurisprudence.tsul.uz

E-mail:

lawjournal@tsul.uz

Подписной индекс:

1387.

Свидетельство

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
24.02.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 18,1. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 32.

Отпечатано в типографии
Ташкентского государственного
юридического университета.
100047, г. Ташкент,
ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

З. Эсанова – доктор юридических наук, профессор, проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Ж. Аллаёров – доктор философии по юридическим наукам, доцент, директор Высшей школы правовых исследований Ташкентского государственного юридического университета

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Н. Рамазонов – доктор философии по филологическим наукам, доцент, заведующий сектором узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Дж. Блум – профессор юридической школы Бостонского колледжа (Бостон, США), доктор юридических наук

М. Вишоватый – профессор Гданьского университета (Гданьск, Польша)

М. Хаят – преподаватель Университета Мухаммадия Маланг (Индонезия)

А. Хашимхонов – первый проректор по делам молодёжи и духовно-просветительской работе Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

А. Якубов – проректор по международным связям и дополнительному образованию Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

М. Ахмедшаева – профессор сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Х. Хайитов – депутат Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

С. Юсупов – заведующий сектором административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Э. Эгамбердиев – доцент сектора гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Ш. Исмоилов – заведующий кафедрой трудового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, доцент

Г. Узакова – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Г. Юлдашева – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Юлдошев – доцент сектора конституционного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Р. Алтиев – и.о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

М. Курбанов – и.о. профессора сектора уголовного права, криминологии и противодействия коррупции Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

С. Орипов – доцент кафедры права Ташкентского государственного аграрного университета, доктор философии по юридическим наукам

Ф. Хамдамова – и.о. доцента кафедры международного и публичного права Университета мировой экономики и дипломатии, доктор юридических наук

Д. Суфиева – старший преподаватель сектора теории государства и права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Р. Кучкаров – доцент сектора права, общества и культуры Ташкентского государственного юридического университета, кандидат филологических наук

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

“Yurisprudensiya” – “Юриспруденция” – “Jurisprudence” legal scientific and practical journal was registered by the Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020 with certificate No. 1140.

The journal is included in the list of journals of the Higher Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of journal materials are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:

O. Choriev

Editors:

E. Mustafaev,
E. Yarmolik,
E. Sharipov,
K. Abduvalieva,
Y. Makhmudov,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova

Proofreader:

M. Tursunov

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Editorial office address::

100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: jurisprudence.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Subscription index: 1387.

Certificate

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 24.02.2026.

Paper size: A4. Cond.p.f: 18,1.

Units: 100. Order: № 32.

Published in the Printing house of
Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

J. Allayorov – Director of the Graduate School of Legal Research of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

EXECUTIVE EDITOR

N. Ramazonov – Head of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

J. Blum – Professor of Law School of Boston College, Doctor of Law (Boston, USA)

M. Vishovaty – Professor of the University of Gdańsk (Gdansk, Poland)

M. Hayat – Lecturer of the University of Muhammadiyah Malang (Indonesia)

A. Khashimhonov – First Deputy Rector for Youth Affairs and Spiritual and Educational Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

A. Yakubov – Deputy Rector for International Relations and Further Education of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

M. Akhmedshaeva – Professor of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

Kh. Khayitov – Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

S. Yusupov – Head of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

E. Egamberdiev – Associate Professor of the Department of Civil Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Sh. Ismoilov – Head of the Department of Labor Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Associate Professor

G. Uzakova – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

G. Yuldasheva – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Yuldoshev – Associate Professor of the Department of Constitutional Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

R. Altiev – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

M. Kurbanov – Acting Professor of the Department of Criminal Law, Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

S. Oripov – Associate Professor of the Department of Law of Tashkent State Agrarian University, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

F. Hamdamova – Acting Associate Professor of the Department of International Law and Public Law of the University of World Economy and Diplomacy, Doctor of Law

D. Sufieva – Senior Lecturer of the Department of Theory of State and Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

R. Kuchkarov – Associate Professor of the Department of Law, Society and Culture of Tashkent State University of Law, Candidate of Philological Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 **ESHTURDIYEVA FARANGIZ BAXODIR QIZI**

Huquqiy bo'shliq fenomeni va uni bartaraf etish: O'zbekiston fuqarolik qonunchiligi misolida

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

21 **NOSIROV SHERZOD SHERMATOVICH**

Transchegaraviy to'lovga qobiliyatsizlik huquqi: nazariy yondashuvlar va zamonaviy muammolar

28 **ABDULLAYEV KOMILJON ISTATILLO O'G'LI**

Bulutli texnologiyalarni huquqiy tartibga solish muammolari va istiqbollari

36 **AVLIYOQULOV BEKMIRZA BEKTEMIROVICH**

Transchegaraviy zarar yetkazish oqibatida vujudga kelgan nizolarni hal qilishda xalqaro xususiyl huquqning o'rne

44 **MAMADIYEV ABROR ABDURAXMON O'G'LI**

O'zbekistonda intellektual mulk huquqlarini himoya qilish tizimini takomillashtirish yo'llari: kompensatsiyaviy mexanizmlar

53 **RAHMATOV AZIZBEK ISKANDAR O'G'LI**

Mezonin kapitalning tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishdagi o'rne va uning huquqiy tartibga solinishi

61 **SAIDOVA NIGORAXON AKMAL QIZI**

Onlayn marketpleys operatorlarining huquqiy maqomi

12.00.06 – TABIIY RESURSLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

74 **ISANOV XOLMUROD RUZIYEVICH**

Qishloq xo'jaligi sohasini huquqiy tartibga solishni takomillashtirish muammolari

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI. PROKUROR NAZORATI. HUQUQNI MUHOFAZA QILISH FAOLIYATINI TASHKIL ETISH. ADVOKATURA

83 **BAZARBAEVA SHAXLO RAXIMOVNA, SOBITOVA UMIDAXON MUROD QIZI**

Fuqarolar huquqlarini ta'minlashda huquqni muhofaza qiluvchi organlar va sud tizimining o'zaro hamkorligi

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

94 **ABBOSOV MIRSULTON MIRSHAROF O'G'LI**

Sun'iy intellektdan foydalangan holda sodir etilgan jinoyatlar uchun javobgarlik: xalqaro-huquqiy yondashuv

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQI VA
SUD EKSPERTIZASI

102 **BAZAROVA DILDORA BAXADIROVNA**

Jinoyat protsessida ichki ishonchga ko'ra dalillarni baholashning nazariy muammolari

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

125 **KOLENKO YEVGENIY VYACHESLAVOVICH, AHMADOV ALIMARDON AXMADOVICH**

Kriptoaktivlar soyadagi iqtisodiyotda: jinoiy faoliyatda foydalanilgan aktivlarni
qaytarishning huquqiy tahlili

137 **AHMADJONOV MURODULLO NURALI O'G'LI**

Korrupsiyaning sabablari va demokratik yechimlar

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

145 **MO'MINOV ASILBEK HUSNIDDIN O'G'LI**

Raqamli muhitda shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish sohasidagi qonunchilik: xorijiy
tajriba va milliy istiqbollar

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА.
ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 ЭШТУРДИЕВА ФАРАНГИЗ БАХОДИР КИЗИ

Феномен правового пробела и его устранение: на примере гражданского законодательства Узбекистана

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО.
СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

21 НОСИРОВ ШЕРЗОД ШЕРМАТОВИЧ

Трансграничное право несостоятельности: теоретические подходы и современные проблемы

28 АБДУЛЛАЕВ КОМИЛЖОН ИСТАТИЛЛО УГЛИ

Проблемы и перспективы правового регулирования облачных технологий

36 АВЛИЁКУЛОВ БЕКМИРЗА БЕКТЕМИРОВИЧ

Роль международного частного права в разрешении споров, возникающих в результате причинения трансграничного ущерба

44 МАМАДИЕВ АБРОР АБДУРАХМОН УГЛИ

Пути совершенствования системы защиты прав интеллектуальной собственности в Узбекистане: компенсационные механизмы

53 РАХМАТОВ АЗИЗБЕК ИСКАНДАР УГЛИ

Роль мезонинного капитала в финансировании предпринимательской деятельности и его правовое регулирование

61 САИДОВА НИГОРАХОН АКМАЛ КИЗИ

Правовой статус операторов онлайн-маркетплейсов

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

74 ИСАНОВ ХОЛМУРОД РУЗИЕВИЧ

Проблемы совершенствования правового регулирования сельскохозяйственной сферы

12.00.07 – СУДЕБНАЯ ВЛАСТЬ. ПРОКУРОРСКИЙ НАДЗОР.

ОРГАНИЗАЦИЯ ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ. АДВОКАТУРА

83 БАЗАРБАЕВА ШАХЛО РАХИМОВНА, СОБИТОВА УМИДАХОН МУРОД КИЗИ

Взаимодействие правоохранительных органов и судебной системы при обеспечении прав граждан

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

94 АББОСОВ МИРСУЛТОН МИРШАРОФ УГЛИ

Ответственность за преступления, совершённые с использованием искусственного интеллекта: международно-правовой подход

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

102 БАЗАРОВА ДИЛДОРА БАХАДИРОВНА

Теоретические проблемы оценки доказательств по внутреннему убеждению в уголовном процессе

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

125 КОЛЕНКО ЕВГЕНИЙ ВЯЧЕСЛАВОВИЧ, АХМАДОВ АЛИМАРДОН АХМАДОВИЧ

Криптоактивы в теневой экономике: правовой анализ возврата активов, используемых в преступной деятельности

137 АХМАДЖОНОВ МУРОДУЛЛО НУРАЛИ УГЛИ

Причины коррупции и демократические решения

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

145 МУМИНОВ АСИЛБЕК ХУСНИДДИН УГЛИ

Законодательство в сфере защиты персональных данных в цифровой среде: зарубежный опыт и национальные перспективы

CONTENTS

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

11 ESHTURDIEVA FARANGIZ BAKHODIR KIZI

The phenomenon of legal gaps and their elimination: on the example of Uzbekistan's civil legislation

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

21 NOSIROV SHERZOD SHERMATOVICH

Cross-border insolvency law: theoretical approaches and contemporary challenges

28 ABDULLAEV KOMILJON ISTATILLO UGLI

Problems and prospects of legal regulation of cloud technologies

36 AVLIYOQULOV BEKMIRZA BEKTEMIROVICH

The role of private international law in resolving disputes arising from transboundary damage

44 MAMADIEV ABROR ABDURAKHMON UGLI

Ways to improve the system of protection of intellectual property rights in Uzbekistan: compensatory mechanisms

53 RAHMATOV AZIZBEK ISKANDAR UGLI

The role of mezzanine capital in financing entrepreneurial activity and its legal regulation

61 SAIDOVA NIGORAXON AKMAL KIZI

Legal status of online marketplace operators

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

74 ISANOV KHOLMUROD RUZIEVICH

Problems of improving the legal regulation of the agricultural sector

12.00.07 – JUDICIAL BRANCH. PROSECUTOR'S CONTROL. ORGANIZATION OF LAW ENFORCEMENT. ADVOCACY

83 BAZARBAEVA SHAKHLO RAKHIMOVNA, SOBITOVA UMIDAKHON MUROD KIZI

Interaction between law enforcement agencies and the judicial system in ensuring the rights of citizens

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

94 ABBOSOV MIRSULTON MIRSHAROF UGLI

Liability for crimes committed using artificial intelligence: an international legal approach

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

102 BAZAROVA DILDORA BAKHADIROVNA

Theoretical problems of evidence evaluation based on inner conviction in criminal procedure

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

- 125 **KOLENKO YEVGENIY VYACHESLAVOVICH, AHMADOV ALIMARDON AHMADOVICH,**
Crypto-assets in the shadow economy: a legal analysis of the asset recovery used in criminal activities
- 137 **AHMADJONOV MURODULLO NURALI UGLI**
Causes of corruption and democratic solutions

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

- 145 **MUMINOV ASILBEK KHUSNIDDIN UGLI**
Legislation in the field of personal data protection in the digital environment:
foreign experience and national perspectives

Kelib tushgan / Получено / Received: 15.01.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 10.02.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 24.02.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.jurisprudence.6.1./VJBC1872>

UDC: 347+341.9(045)(575.1)

TRANSCHEGARAVIY ZARAR YETKAZISH OQIBATIDA VUJUDGA KELGAN NIZOLARNI HAL QILISHDA XALQARO XUSUSIY HUQUQNING O'RNI

Avliyoqulov Bekmirza Bektemirovich,
Toshkent davlat yuridik universiteti
Ommaviy huquq fakulteti tyutori
ORCID: 0009-0005-1201-931X
e-mail: bekavliyoqulov@gmail.com

Annotatsiya. Juda tez sur'atlar bilan o'sib borayotgan global iqtisodiy munosabatlar, savdo va ishlab chiqarish jarayonlari bilan bog'liq faoliyatlar natijasida yuzaga kelayotgan nizolar va ularning samarali yechimlarini ishlab chiqish bugungi kunda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur tadqiqot ishi bu kabi muammolarni hal qilishning huquqiy asoslarini ishlab chiqishda xalqaro xususiy huquqning roli qanchalik muhimligini ilmiy faktlar, nazariy tahlillar va amaliy misollar yordamida ochib beradi. Shuningdek, ushbu maqolada sohaga taalluqli raqamli iqtisodiyot va hududiy savdo bitimlari kabi hozirgi kundagi masalalar tadqiq qilinib, ushbu zamonaviy muammolarni hal qilishda xalqaro xususiy huquq vositalarining moslashuvchanligi ham o'rganilgan. Shuningdek, maqola bugungi kunda transchegaraviy iqtisodiy munosabatlarda xalqaro xususiy huquqning tutgan rolini mustahkamlash uchun olib borilayotgan ilmiy ishlar uchun muhim xulosalarni taqdim etadi. Xalqaro xususiy huquqning rivojlanishi va tegishli sohaga moslashishi uchun beriladigan takliflar uning kelajakda paydo bo'lishi mumkin bo'lgan nizolarni hal qilish va transchegaraviy faoliyatni yangi bosqichga ko'tarishga hissa qo'shadi.

Kalit so'zlar: xalqaro xususiy huquq, transchegaraviy zarar, huquqni tanlash, arbitraj, kollizion huquq, prinsip, globallashuv

РОЛЬ МЕЖДУНАРОДНОГО ЧАСТНОГО ПРАВА В РАЗРЕШЕНИИ СПОРОВ, ВОЗНИКАЮЩИХ В РЕЗУЛЬТАТЕ ПРИЧИНЕНИЯ ТРАНСГРАНИЧНОГО УЩЕРБА

Авлиёкулов Бекмирза Бектемирович,
тьютор факультета публичного права
Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. Стремительное развитие глобальных экономических отношений, а также активизация деятельности, связанной с торговыми и производственными процессами, обуславливают рост числа споров и актуализируют необходимость выработки эффективных механизмов их разрешения. В настоящем исследовании на основе научных фактов, теоретического анализа и практических примеров раскрывается значимость роли международного частного права в формировании правовых основ урегулирования подобных споров. Также исследуются актуальные вопросы, относящиеся

к цифровой экономике и региональным торговым соглашениям, и анализируется гибкость инструментов международного частного права при решении современных правовых проблем в трансграничных отношениях. Кроме того, статья содержит выводы, имеющие значение для дальнейших научных исследований, направленных на укрепление роли международного частного права в системе трансграничных экономических связей. Сформулированные предложения, касающиеся развития и адаптации международного частного права к потребностям соответствующей сферы, способствуют повышению его эффективности в разрешении потенциальных споров и выводу трансграничной деятельности на качественно новый уровень.

Ключевые слова: международное частное право, трансграничный ущерб, выбор права, арбитраж, коллизионное право, принцип, глобализация

THE ROLE OF PRIVATE INTERNATIONAL LAW IN RESOLVING DISPUTES ARISING FROM TRANSBOUNDARY DAMAGE

Avliyoqulov Bekmirza Bektemirovich,
Tutor of the Faculty of Public Law,
Tashkent State University of Law

Abstract. Today, the development of effective solutions to conflicts arising as a result of activities related to the rapidly growing global economic relations, trade, and production processes is of great importance. This research work, using scientific facts, theoretical analyses, and practical examples, reveals the importance of the role of private international law in the development of the legal framework for solving such problems. This article also examines current issues related to the sector, such as the digital economy and regional trade agreements, and explores the flexibility of private international law instruments in addressing these contemporary challenges. The article also presents important conclusions for scientific work being carried out today to strengthen the role of international private law in cross-border economic relations. Proposals for the development and adaptation of international private law to the relevant field will contribute to the resolution of disputes that may arise in the future and raise transboundary activities to a new level.

Keywords: international private law, transboundary damage, choice of law, arbitration, conflict of law, principle, globalization

Kirish

Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, xalqaro xususiy huquq tamoyillari xalqaro savdo va o'zaro transchegaraviy munosabatlar jarayonida kelib chiqadigan nizolarni hal etishda asosiy manbalardan biri bo'lib xizmat qilmoqda. Bundan tashqari, mazkur huquq sohasi huquqni tanlash, mojarolarni hal qilish jarayonlarini yuritish va boshqa murakkab masalalarni o'z ichiga oluvchi transchegaraviy tranzaksiyalarni amalga oshirish mexanizmlari bilan ta'minlaydi. Ushbu tadqiqot ishida huquqiy qoidalar, huquqni tanlash hamda chiqarilgan qarorlarning bajarilishi kabi huquqiy prinsiplarni o'rganish

orqali xalqaro xususiy huquq sohasi transchegaraviy savdo-iqtisodiy munosabatlarni to'g'ri tahlil qilish va ularning qonuniyligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etishi isbotlab berishga harakat qilingan. Huquqiy prinsiplar vujudga kelgan transchegaraviy nizolar davrida samarali yechim ishlab chiqish uchun sudlar va arbitrajarga qonuniy asos yaratadi hamda tomonlarning hech biri muayyan arbitraj yoki nizoli yuridik qarorlarni qabul qilishga majburlanmasligini kafolatlaydi. Tomonlar shartnomaviy munosabatlardan kelib chiqadigan nizolarni hal etish uchun davlat sud(lar)ini aniq tanlagan hollarda bunday kelishuv odatda sudni aniq tanlash yoki

aniq yurisdiksiya bandi deb ataladi. Ammo turli yurisdiksiyalar mavjud bo'lgan, ayniqsa, nizo bir nechta huquq tizimlari doirasida yuzaga kelgan holatlarda ushbu prinsiplarni qo'llashdagi nomuvofiqliklar muayyan qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin (Okoli & Yekini, 2024).

Tadqiqot natijalari transchegaraviy nizolarning huquqiy yechimida huquqni tanlash prinsipining ahamiyatini yoritib, tomonlarga o'zlari tuzadigan kelishuvlarda maqbul huquqni tanlashlariga ko'maklashadi. Bu huquqiy aniqlikni oshirish, xalqaro munosabatlarda ishonchning muhim elementlarini belgilab olish imkonini beradi. Shuningdek, ushbu ilmiy ish o'zaro hamohanglikdagi, ayniqsa, an'anaviy huquqni tanlash prinsipini qo'llash murakkab bo'lgan raqamli savdo bilan bog'liq holatlardagi bo'shliqlarni belgilab ko'rsatadi. Arbitraj Nyu-York konvensiyasi orqali tasdiqlangan moslashuvchanlik va majburiylik xususiyati bilan xalqaro nizolarni hal etishda muhim mexanizm sifatida e'tirof etiladi. Biroq milliy arbitraj huquqi va amaliyoti o'rtasidagi farqlar ushbu mexanizmning samaradorligini pasaytirib yuborish ehtimolini yuzaga keltiradi (Avliyoqulov, 2023).

Shuningdek, tahlillar shuni ko'rsatadiki, xorijiy sud qarorlarining bajarilishi xalqaro xususiy huquqda uzoq vaqtdan beri muammoli masala bo'lib kelmoqda. Majburlov jarayonlarini muvofiqlashtirishga qaratilgan Sudni tanlash to'g'risidagi Gaaga xalqaro konvensiyasi kabi huquqiy vositalar mavjud bo'lishiga qaramay, ushbu normalarni milliy qonunchilikka implementatsiya qilishdagi sezilarli farqlar ularning amaliy ta'sirini kamaytirmoqda. Natijada huquqiy noaniqliklar mavjud bo'lgan turli yurisdiksiyalar o'rtasidagi nizolarni amaliyotda hal etish yanada murakkablashmoqda.

Xalqaro xususiy huquq xalqaro darajadagi shartnomalar, transchegaraviy harakatlar natijasida vujudga keladigan nizolarni hal qilishda muhim asos sifatida xizmat qiladi. U turli qoidalar va prinsiplarni o'z ichiga oladi,

transchegaraviy huquqiy masalalarni hal qiladi, yurisdiksiya, tegishli qonun, xorijiy sud qarorlarini tan olish va tatbiq qilish kabi masalalarni o'z ichiga oladi. Xalqaro iqtisodiy va shartnomaviy munosabatlar kengayib borar ekan, xalqaro xususiy huquqning ushbu munosabatlarni tartibga solishdagi ahamiyatini e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydi.

Xalqaro xususiy huquqning maqsadi turli yurisdiksiyalar murojaat qilishi mumkin bo'lgan o'ziga xos qonun-qoidalar tizimi mavjud xorijiy elementlarni o'z ichiga oluvchi nizolarni hal qilishdir. Bu turli davlatlarga mansub tomonlar o'rtasida tuziladigan shartnomalar asosida yuzaga keladigan transchegaraviy munosabatlarda oldindan huquqiy aniqlikni ta'minlovchi muhim huquq sohasi hisoblanadi. Nizolarning oldini olish va oqibatlarini boshqara olish funksiyasi bilan xalqaro xususiy huquq sohasi dunyo mamlakatlari fuqarolari uchun zarurdir.

Shuningdek, xalqaro xususiy huquq yuridik chegaralarni belgilashda ham muhim rol o'ynaydi. U qaysi sud nizoni ko'rib chiqishga haqli ekanligini va tomonlar o'rtasidagi shartnomaviy majburiyatga amal qilish qaysi qonun doirasida bo'lishini belgilab beradi. Bu aniqlik transchegaraviy aloqalarda muhim bo'lib, ular uchun shartnomaviy munosabatlarga kirishishdan avval taxminiy huquqiy asosga suyanish kafolatini taqdim etadi.

Asosiy qism

Mazkur tadqiqotimiz davomida transchegaraviy zarar yetkazishdan kelib chiqadigan majburiyatlarni tartibga solishda xalqaro xususiy huquqning bir qancha prinsiplari mavjudligini ko'rishimiz mumkin: bu prinsiplar yurisdiksiya, taalluqli huquq hamda xorijiy sud qarorlarini tan olish va tatbiq qilish kabilardan iborat.

Yurisdiksiya – sudning ishlarni ko'rish va yakuniy qarorni e'lon qilish layoqati (huquqi). Transchegaraviy munosabatlarda turli xil yurisdiksiyalar ishtirok etishi sababli taalluqli yurisdiksiyani aniqlash bir muncha murakkab jarayon hisoblanadi. Xalqaro xusu-

siy huquq esa qaysi tomonning milliy qonuni qo'llanishi, shartnoma imzolangan joy qaysi davlat hududida joylashgani kabi omillarga tayangan holda taalluqli sudni aniqlash imkoniyatlarini ta'minlaydi.

Yurisdiksiya aniqlab olingandan so'ng birinchi navbatda qilinadigan ish nizoni hal qilish uchun huquqni tanlash hisoblanadi. Xalqaro xususiy huquq transchegaraviy zarar keltirib chiqargan holatda unga taalluqli bo'lgan huquqiy asosni aniqlashda kollizion huquq qoidalaridan foydalanadi. Tomonlarning qonunni tanlashi tomonlarga nafaqat har qanday mamlakat qonunini, balki xalqaro shartnomalar va ularning qo'llanishini ham tanlash imkonini beradi (Gulyamov & Avliyov, 2025).

Tan olish va tatbiq qilish xalqaro xususiy huquqning samaradorligi xorijiy davlatlar sudlarining milliy darajada tan olinishi va tatbiq qilinishi bilan uzviy bog'liqdir. Xalqaro tranzaksiyalar jarayonida vujudga keladigan munosabatlar uchun boshqa yurisdiksiyalar tomonidan tan olinadigan o'z huquqiy asoslarining mavjudligi majburiyatlarga rioya qilish va huquqlar himoyasi uchun zaruriy omil hisoblanadi.

Mazkur prinsiplar xalqaro aloqalar va savdo munosabatlarini huquqiy jihatdan yanada ishonchli qiladigan barqaror muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

1. *Globallashuvning xalqaro xususiy huquqqa ta'siri*. Globallashuv jarayoni xalqaro xususiy huquqning rivojlanishiga o'zining juda katta ta'sirini o'tkazmoqda. Savdo-sotiq, ishlab chiqarish, mol ayriboshlash transchegaraviy darajaga chiqib borgani sari, uning ishtirokchilari ayro huquqiy tizimlar va bir-biridan farqlanuvchi me'yoriy-huquqiy asoslarga duch keladi. Ushbu bo'lim globallashuv qanday qilib xalqaro xususiy huquqni o'zgartirganligi va uning nizolarni hal qilishdagi o'rnini tasvirlab beradi.

Globallashuvning asosiy ta'sirlaridan biri transchegaraviy sud ish yurituvining sezilarli darajada ortishidir. Bugungi kunda kompa-

niyalar turli yurisdiksiyalar mavjudligi, shuningdek, nizoni hal etishda kichik, ammo muhim huquqiy nomuvofiqliklarni aniqlash zarurati kabi murakkabliklarga duch kelmoqda. Xalqaro xususiy huquq aynan mana shu muammolarni hal etish uchun yurisdiksiya organini aniqlash va qo'llanadigan huquqni belgilash bo'yicha aniq ko'rsatmalar ishlab chiqish orqali samarali mexanizmlarni ta'minlaydi.

Shu bilan birga, globallashuv jarayoni yurisdiksiyalar o'rtasida huquqiy standartlarning muvofiqlashuvini ham rag'batlantirmoqda. Xalqaro nizomlar va konvensiyalar kabi huquqiy instrumentlarning asosiy maqsadi xalqaro xususiy huquq prinsiplari doirasida bir xillikni ta'minlash hamda nizolarni hal etishning soddaroq va barqaror mexanizmlarini ishlab chiqishdan iborat. Ushbu muvofiqlashuv, ayniqsa, bir nechta davlatlar hududida savdo-sotiq va iqtisodiy faoliyat olib boruvchi xususiy kompaniyalar uchun huquqiy oqibatlarining barqarorligini ta'minlash nuqtayi nazaridan muhim ahamiyat kasb etadi.

Bundan tashqari, globallashuv jarayoni xalqaro xususiy huquq sohasi mutaxassislari oldiga yangi qiyinchiliklarni ham qo'ymoqda. Turli davlatlarning huquqiy madaniyati va amaliyotidagi farqlar sababli mutaxassislar qonunlarning yurisdiksiyalararo qo'llanishi va ularning implementatsiyasi bilan bog'liq bahsli vaziyatlarga duch kelmoqda. Mazkur farqlarni aniqlash va samarali boshqarish mahalliy huquq normalari bilan bir qatorda xalqaro huquqiy standartlarni ham chuqur va tizimli ravishda tushunishni talab etadi (Imamova, 2024).

2. *Xalqaro xususiy huquq sohasidagi qiyinchiliklar*. Xalqaro xususiy huquqning muhim ahamiyatiga qaramasdan, xalqaro iqtisodiy munosabatlarda uning ijobiy ta'sirini cheklovchi bir qator muammolar mavjud. Xalqaro xususiy huquq chet el elementi mavjud bo'lgan murakkab munosabatlarga nisbatan qo'llanadigan kollizion tamoyillar tizimi orqali namoyon bo'lishini inobatga olgan holda,

ushbu bo'limda huquqiy kolliziya, huquqiy standartlarning xilma-xilligi hamda sud qarorlarini ijro etish bilan bog'liq muammolar muhokama qilinadi (Kaal & Painter, 2012).

Yuridik kolliziya odatda ma'lum nizoni hal qilishda bir qancha yurisdiksiyalar qo'llangan holatlarda yuzaga keladi. Oqibatda o'zlarining manfaatlariga mos keladigan yurisdiksiyani tanlashga intilishlari tomonlar o'rtasida bahsli vaziyatlarga sabab bo'ladi. Bu kabi kolliziyalar mavjud nizolarni hal qilishga bo'lgan urinishlarni qiyinlashtirishi, yechimning cho'zilishi yoki umuman nomaqbul natijalarga olib kelishi mumkin.

Bundan tashqari, yurisdiksiyalararo huquqiy standartlarning farqlanishi xalqaro munosabatlarda iqtisodiy hamkorlikka kirishda ikkilanishni yuzaga keltiradi. Shartnomani talqin qilishdagi tafovutlar, mos standartlar va ijro etish mexanizmlari muzokarlarni qiyinlashtirish, shuningdek noto'g'ri

tushunish yoki turlicha natijalarni kutish kabi nizolarni vujudga keltiradi

Ijro etish masalalari xalqaro xususiylararo huquq sohasidagi qiyinchiliklar orasida alohida o'rin egallaydi. Ko'plab mamlakatlarda xorijiy sudlarni tan olishning huquqiy asoslari bo'lishi bilan bir vaqtda ularni tatbiq qilish borasida bir qancha nomuvofiqliklar uchraydi. Ba'zi holatlarda mahalliy sudlar xorijiy sud qarorlarini davlat siyosati yuzasidan yoki jarayonlardagi tafovutlar sababli rad qilishi mumkin (Kramer, 2013).

3. Xalqaro xususiylararo huquqda Arbitrajning roli. Arbitraj xalqaro xususiylararo huquq sohasidagi nizolarni hal qilishda eng maqbul ko'riladigan metod hisoblanadi. Maqolaning ushbu qismida arbitrajning an'anaviylararo sudlov jarayonlari va nizolarni samarali hal qilishga qo'shadigan hissasi tadqiq qilinadi.

Arbitraj ayniqsa transchegaraviylararo nizolar jarayonida sud ish yurituvidan ko'ra bir qancha qulayliklarni taqdim etadi. Birinchi muhim omil maxfiylikdir. Arbitraj jarayonlari o'z xususiyatiga ko'ra yopiq bo'lib, iqtisodiy faoliyatning o'ziga xos jihatlarining omma-

ga oshkor etilishidan himoyalangan bo'ladi. Ushbu maxfiylik tergov jarayonlarida chiqishi mumkin bo'lgan ma'lumotlar obro'lariga putur yetkazishini istamagan katta kompaniyalar uchun muhim ahamiyatga egadir (Lehmann, 2020).

Shuningdek, arbitraj o'zlari uchun arbitrlarni tanlash va o'z xohishlariga ko'ra biror sohaga xos protsessual qoidalarni tanlashda tomonlarga ko'proq imkoniyatlar taqdim etadi. Ushbu moslashuvchanlik xususiyati o'zgarmas protsessual talablarga ega bo'lgan an'anaviylararo sud ishlariga solishtirganda samaraliroq jarayonlarni qo'llash imkonini beradi.

Arbitraj qarorlarining ijrosi masalasi Nyu-York konvensiyasi kabi xalqaro hujjatlar bilan tartibga solinishi sababli xalqaro xususiylararo huquqda arbitrajning rolini yanada mustahkamlaydi. Ushbu konvensiyaga a'zo bo'lgan mamlakatlar arbitraj qarorlarini tan olish va tatbiq qilish, boshqa yurisdiksiyalarni qo'llash hamda arbitraj natijalariga bo'ysunishni istayotgan tomonlarga buning uchun maqbul mexanizmlar bilan ta'minlash majburiyatini oladi (Michaels, 2004).

4. Xalqaro xususiylararo huquq kelajagi. Oldinga qaraydigan bo'lsak, xalqaro xususiylararo huquqning kelajagi mavjud transchegaraviylararo iqtisodiy munosabatlar hamda texnologiyalar rivoji bilan uzviylararo bog'liq holda shakllanib boradi. Quyida ehtimoliylararo o'zgarishlar va ularning nizolarni hal etish amaliyotiga ta'siri muhokama qilinadi.

E'tibor qaratish lozim bo'lgan o'zgarishlardan biri – nizolarni hal qilish jarayonlarida texnologiyalarni qo'llashning o'sishi. Nizolarni hal etishning onlayn platformalari sudlov jarayonlari yoki arbitraj usullariga muqobil, yanada samarali yechimlarni izlayotgan tomonlar orasida tobora keng ommalashib bormoqda. Ushbu platformalar uzoq davom etadigan va katta xarajatlarni talab qiladigan sud jarayonlarini qisqartirish bilan birga, nizolar bo'yicha tezkor natijalarga erishish imkonini ham yaratadi. Biroq avtomatlash-tirish va avtonom tizimlar ko'pincha shax-

siy ma'lumotlarni to'plash va qayta ishlash jarayonlarini o'z ichiga oladi (O'Connell & McCarthy, 2024).

Qolaversa, xalqaro iqtisodiy munosabatlar rivojlanib borgan sari yurisdiksiyalararo xalqaro xususiyl huquq prinsiplarini o'zaro uyg'unlashtirishga qaratilgan sa'y-harakatlar kuchayishi mumkin. Bunday urinishlar xalqaro iqtisodiy jarayonlarda huquqiy natijalarni oldindan bashorat qilish imkoniyatini oshirish bilan birga, yuridik kolliziyalarni kamaytirishni maqsad qiladi.

Shu bilan birga, madaniyatlar va huquqiy an'analar o'rtasidagi farq bilan bog'liq qiyinchiliklar saqlanib qoladi. Xalqaro xususiyl huquqning xalqaro iqtisodiy munosabatlarda asosiy vosita sifatida saqlanib qolishi uchun ushbu murakkabliklarni boshqarish huquq mutaxassislari, qonun ijodkorlari va yetakchi iqtisodiy soha vakillari orasida o'zaro muloqotni talab qiladi (Pistor, 2024).

5. *Xalqaro xususiyl huquqda huquqiy ta'limning ahamiyati.* Bo'lajak mutaxassislarni xalqaro xususiyl huquqning murakkabliklarini samarali hal qilish uchun zaruriyl bilimlar bilan ta'minlashda huquqiy ta'lim juda muhim rol o'ynaydi. Maqolaning ushbu qismida ta'lim muassasalari tomonidan bilim oluvchilar orasida xalqaro xususiyl huquq prinsiplari tushunchasi va ularni amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish masalalari yoritiladi.

Xalqaro huquqqa alohida e'tibor qarataish amaliyl mashg'ulotlardan foydalanish imkoniyatlarini ham o'z ichiga olishi lozim va bu talabalarga transchegaraviyl nizolar bilan bog'liq hayotiy misollarni o'rganish imkoniyatini beradi. Xalqaro xususiyl huquq masalalari to'g'risida simulatsiya yoki namunaviyl sud musobaqalari talabalarni amaliyl ko'nikmalar bilan ta'minlash qatorida nizolarni samarali hal qilishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan tanqidiyl fikrlash ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Qolaversa, iqtisodiy ta'lim sohasiga oid bilimlar bilan o'zlashtirish kabi turli sohalar

nuqtayi nazaridan qarash talabalarning iqtisodiy omillarning huquqiy yechimlar bilan qanday aloqalari borligi xususidagi bilimlarini oshirishga xizmat qiladi. Bu kabi umumiy ta'lim bo'lajak mutaxassislarni nafaqat huquq sohasini tadqiq qilish, qolaversa, uning kengroq iqtisodiy ahamiyatini ham tushunishga yordam beradi (Ruhl & Dorsey, 2024).

Huquq sohasida faoliyat yuritadigan ta'lim muassasalari bilan iqtisodiy faoliyat bilan shug'ullanuvchi tomonlar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish eng so'nggi iqtisodiy muammolar bilan bog'liq yechimlarni topishga ko'maklashadigan samarali natijalarni taqdim etadi. Tajribali mutaxassislar yoki tadbirkorlar orasidan taklif etiladigan ma'ruzachilar o'z tajribalarini ulashish orqali nazariyl bilim va amaliyl ko'nikmalarni xalqaro xususiyl huquq sohasiga qanday tatbiq etish mumkinligini namoyon etadi.

6. *Milliy sudlar va xalqaro arbitrajlarining ahamiyati.* Milliy sudlar va xalqaro arbitrajlarining o'zaro bir-biriga ta'siri xalqaro xususiyl huquqning vujudga keladigan nizolarni xalqaro miqyosda hal qiluvchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Maqolamizning ushbu qismida har ikki usulning xalqaro xususiyl huquqdagi o'rnini muhokama qilamiz.

Milliy sudlar xalqaro elementlar ishtirok etgan mahalliy darajadagi nizolarni hal etishning asosiy vositasi hisoblanadi. Biroq ayrim hollarda ushbu sudlar yuridik cheklovlar va davlatlar o'rtasidagi kollizion normalar sababli muayyan qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin. Bunday vaziyatlarda ayrim tomonlar xalqaro shartnomalar va kelishuvlarga tayanib faoliyat yuritadigan xalqaro arbitrajlariga murojaat qilishni afzal ko'radi (Van Ho-ecke & Warrington, 2023).

Xalqaro arbitrajlar xalqaro huquq bilan bog'liq murakkab masalalarni hal etishda maxsus tajriba va bilimlarni taqdim etadi. Bu esa muammoning yechimini izlayotgan tomonlar uchun kechikishlar yoki turli huquqiy tizimlar o'rtasidagi nomuvofiqliklar sababli yuzaga keladigan qiyinchiliklarga ega bo'lgan

an'anaviy milliy sud tizimlariga nisbatan qulaylik yaratadi.

Biroq xalqaro arbitrajga bog'liqlik masalasi ma'lumotlarning ochiqligi bilan bog'liq xavotirlarni yuzaga keltiradi. Xususan, arbitraj jarayonlari bilan bog'liq xarajatlar hamda ehtimoliy korrupsiya, bir davlatni boshqasidan ustun qo'yish kabi holatlar mustaqil tashkilotlar doirasida ko'rib chiqiladigan arbitraj ishlarida noxolislik ehtimolini yuzaga chiqarishi mumkin (Van Zaten & Van der Meulen, 2024).

7. *Xalqaro xususiy huquq sohasining rivojlanishi.* Xalqaro xususiy huquq vositalari bugungi zamonaviy texnologiyalar davrida, shuningdek, savdo-iqtisodiy munosabatlarining yangi rivojlanish bosqichlarida vujudga kelayotgan turfa xil muammolar yechimlarini samarali hal qilishda muhim ahamiyatga ega.

Iqtisodiy munosabatlar transchegaraviy tus olib borgan sari xalqaro xususiy huquq negizida yotuvchi muhim prinsiplarni tushunish eng ustuvor vazifaga aylanib bormoqda. Bu holat nafaqat nizolarni hal etishni kafo-latlaydi, balki bir necha muzokara bosqichlaridan o'tuvchi tomonlar o'rtasidagi o'zaro ishonchni mustahkamlashga ham xizmat qiladi.

Shuningdek, ta'lim bilan uyg'unlashtirish jarayonining izchil davom ettirilishi xalqaro xususiy huquqning zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga moslashuvchan huquqiy asos sifatida samarali xizmat qilish imkoniyatlarini yanada kengaytiradi. Hozirgi zamonaviy jamiyatda uchraydigan muammolarning aksariyati, avvalo, turli madaniyatga ega mamlakatlarning o'ziga xos huquqiy an'analari bilan bir-biridan farqlanishi bilan izohlanadi.

Xulosa

Xalqaro xususiy huquq xalqaro iqtisodiy munosabatlar jarayonida vujudga keladigan nizolarni transchegaraviy tranzaksiyalarning murakkabligiga murojaat qiluvchi tizimli huquqiy asosga tayanib hal qilishda muhim rol o'ynaydi. Xalqaro iqtisodiy mu-

nosabatlar kengayib borgan sari aniq yuridik yo'riqnomalar, huquqiy hujjatlarni hamda xorijiy sudlar qarorlarini tan olish va qo'llash mexanizmlariga bo'lgan ehtiyoj juda tez sur'atlarda o'sib boradi. Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatib o'tdiki, xalqaro xususiy huquq faqatgina nizolarni hal qilish jarayonlarini yengillashtirishni emas, balki turli yurisdiksiyalardagi subyektlar uchun huquqiy oqibatlarini kutilganlik va ishonchliligini ta'minlashga xizmat qiladi. Aniq va to'g'ri tashkil qilingan huquqiy muhitni yaratish orqali, xalqaro xususiy huquq transchegaraviy munosabat ishtirokchilari o'rtasidagi ishonchni mustahkamlab, ushbu munosabatlarining yanada rivojlanishiga o'z hissasini qo'shadi. Albatta, mazkur jarayonda biz yuqorida qayd etib o'tganimizdek, nafaqat yangi normativ-hujjatlar va qonunlarni yaratish, qolaversa, yetarli darajada qo'llanmayotgan mavjud huquqiy vositalardan samarali foydalanish ustida izlanish olib borish zarur (Wong, 2024).

Ushbu tadqiqot natijasi yuridik konfliktlar va huquqiy standartlarning xilmaxilligini kamaytirish uchun xalqaro xususiy huquq prinsiplarini yurisdiksiyalararo uyg'unlashtirishga bo'lgan harakatlarning ulkan ahamiyatini ko'rsatib beradi. Shuningdek, xalqaro nizolarni hal qiluvchi bo'lajak mutaxassislarni tayyorlash maqsadida huquqiy ta'lim dasturlariga xalqaro xususiy huquq bo'yicha amaliy mashg'ulotlarni kiritishni taklif qiladi (Xazratqulov, 2024). Bundan tashqari, tadbirkorlik subyektlari transchegaraviy nizolarni samarali hal qilishda o'z imkoniyatlarini oshirish uchun xalqaro xususiy huquq tamoyillari va arbitraj kabi nizolarni hal qilishning muqobil metodlari bilan yaqindan tanishishi zarur. Ushbu tavsiyalarni qabul qilish va qo'llash orqali tomonlar kelib chiqishi mumkin bo'lgan transchegaraviy nizolar va ularning oqibatlarini hal qilishda qiyinchiliklarga duch kelish ehtimoli kamayadi.

REFERENCES

1. Okoli, C., & Yekini, A. (2024). Implied jurisdiction agreements in international commercial contracts: A global comparative perspective. *Journal of Private International Law*, 19(3), 321–361. <https://doi.org/10.1080/174448.2023.2294615>
2. Avliyoqulov, B. (2023). Navigating the legal landscape of robots and AI in the workplace: Challenges and solutions. *Uzbek Journal of Law and Digital Policy*, 1(3).
3. Gulyamov, S. S., & Avliyoqulov, B. B. (2025). Ish joylarida sun'iy intellektning huquqiy maqomi va xodimlarga ta'siri [The legal status of artificial intelligence in the workplace and its impact on employees]. *Miasto Przyszłości [City of the Future]*, (59), 34–40.
4. Imamova, D. (2024). Improving the legal regulation of obligation relations in international private law. *Yuridik fanlar axborotnomasi [Review of Legal Sciences]*, 3, 8–14.
5. Kaal, W. A., & Painter, R. W. (2012). Forum competition and choice of law competition in securities law after Morrison v. National Australia Bank. *Minnesota Law Review*, 133(1), 165–185.
6. Kramer, X. E. (2013). *Private law and behaviour*. In W. H. van Boom, I. Giesen, & A. J. Verheij (Eds.), *Handboek empirie en privaatrecht* (pp. 141–142). Boom Juridische Uitgevers.
7. Lehmann, M. (2020). Regulation, global governance and private international law: Squaring the triangle. *Journal of Private International Law*, 16(1), 1–25.
8. Michaels, R. (2004). *Territorial jurisdiction after territoriality*. In P. J. Slot & M. Bulterman (Eds.), *Globalisation and jurisdiction* (pp. 105–115). Kluwer Law International.
9. O'Connell, D. P., & McCarthy, S. J. (Eds.). (2024). *The handbook of global commercial dispute resolution*. Wiley Blackwell.
10. Pistor, K. (2024). The role of private law in public interest litigation: Challenges and opportunities. *Global Constitutionalism*, 10(1), 1–20.
11. Ruhl, J. B., & Dorsey, E. M. (2024). Climate change litigation: The intersection with private international law and corporate accountability. *Harvard Environmental Law Review*, 48(1), 45–78.
12. Van Hoecke, M., & Warrington, M. E. (2023). The impact of globalization on private international law: A critical analysis. *European Journal of Legal Studies*, 15(1), 50–75.
13. Van Zanten, J. H., & Van der Meulen, R. J. (Eds.). (2024). *Cross-border dispute resolution: Theory and practice*. Edward Elgar Publishing.
14. Wong, W. (2024). A principled conflict of laws characterisation of fraud in letters of credit. *Journal of Private International Law*, 19(3), 383–419.
15. Xazratqulov, O. (2024). "Lex informatica" – raqamli huquqlarni amalga oshirishning kollizion prinsipi sifatida ["Lex informatica" as a conflict principle for the enforcement of digital rights]. *Yurisprudensiya [Jurisprudence]*, 4, 71–81.

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2026-YIL 1-SON

VOLUME 6 / ISSUE 1 / 2026

DOI: 10.51788/tsul.jurisprudence.6.1.